

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Actieplan MVI Rijksinkoopstelsel

Actieplan MVI Rijksinkoopstelsel

Inhoud

- 0 Samenvatting 4**
- 1 Aanleiding 6**
 - 1.1 Manifest MVI 6
 - 1.2 Afbakening en scope 7
 - 1.3 Onderscheid tussen generieke en specifieke inkoop 7
 - 1.4 Opzet en leeswijzer 8
- 2 Strategie: van uitsluiten naar aanmoedigen naar meerwaarde 9**
 - 2.1 Van uitsluiten naar aanmoedigen 9
 - 2.2 Meerwaarde realiseren met MVI 10
- 3 Doorvertaling beleid naar inkoopdoelen; Inkopen met impact 13**
 - 3.1 Van beleid naar inkoopdoelen 13
 - 3.2 Algemene inkoopdoelen MVI Rijksinkoopstelsel 16
 - 3.3 Inkoopdoelen per bedrijfsvoeringdomein; focus op impact 17
 - 3.3.1 Energie 17
 - 3.3.2 Gebouwen (bouw en onderhoud) 18
 - 3.3.3 Transport en vervoer (dienstauto's) 18
 - 3.3.4 Automatisering en telecommunicatie (datacenter en ICT hardware) 19
 - 3.3.5 Overige kantoorfaciliteiten en diensten (kantoormeubilair, catering, bedrijfskleding) 19
 - 3.3.6 Mensen 20
- 4 Organisatie en governance: verbondenheid via het Rijksinkoopstelsel 22**
 - 4.1 Organiseren verbinding bestuurder/ kadersteller - budgethouder / opdrachtgever - inkoper 22
 - 4.2 Acties 23

o Samenvatting

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen – voorheen ook duurzaam inkopen genoemd – betekent dat er bij de inkoop van diensten en goederen in alle fasen van het inkoopproces rekening wordt gehouden met de sociale, ecologische en economische dimensies van duurzaamheid.

Op 8 december 2016 hebben overheden, waaronder de Rijksoverheid, en organisaties/instellingen belast met het uitvoeren van een publieke taak¹ het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 (Manifest MVI) ondertekend. Via het manifest MVI hebben bestuurders van overheden zich verbonden aan de ambitie om de effectiviteit en impact van MVI te vergroten. Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 geeft in hoofdlijnen aan wat de gedeelde ambities van Nederlandse overheden zijn met betrekking tot MVI en vraagt overheden om voor de eigen organisatie een actieplan MVI op te stellen.

Het manifest MVI is namens de Rijksoverheid ondertekend door de vijf beleidsinhoudelijk betrokken departementen, te weten: Infrastructuur en Milieu, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken. Het voorliggende actieplan MVI Rijksinkoopstelsel is opgesteld vanuit de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het inkoopstelsel van de Rijksoverheid. Het actieplan MVI Rijksinkoopstelsel beschrijft hoe beleidsdoelen en duurzaamheidsambities van de rijksorganisatie zijn doorvertaald naar doelstellingen en ambities voor de toepassing van MVI. Het actieplan richt zich expliciet op de generieke inkoop via het categoriemanagement, behalve daar waar de MVI kaderstelling reeds een bredere werking heeft. Doelen en ambities voor specifieke inkoop zijn geen onderdeel van dit actieplan, maar kunnen in eigen actieplannen van de diverse ministeries worden opgenomen.

¹ Hierna te noemen 'overheden'

Onderstaand is de inhoud van dit plan kort samengevat in tabelvorm:

Tabel: samenvatting inkoopstrategie maatschappelijk verantwoord inkopen

Ambitie	<ul style="list-style-type: none">• Met inkoop een bijdrage leveren aan het verbeteren van de kwaliteit en duurzaamheid van de rijksbedrijfsvoering;• Met de inkoopkracht van de Rijksoverheid een bijdrage leveren aan beleidsdoelen op het gebied van milieu, economie en sociale aspecten;
Inkoopstrategie	<ul style="list-style-type: none">• Van uitsluiten van ongewenste ontwikkelingen naar aanmoedigen en uitnodigen tot duurzaamheidswinst en innovatie;• Meerwaarde realiseren door inkoop mede te richten via waardedrijvers;
Inkoopdoelen Rijksinkoopstelsel	<ul style="list-style-type: none">• Toepassing social return bij alle passende aanbestedingen van ‘werken’ en ‘diensten’ met een loonsom van tenminste € 250.000,- (excl. BTW) en een looptijd van tenminste 6 maanden (een herziening van dit kader wordt onderzocht, zodat social return beter kan aansluiten op doelstellingen vanuit de participatiewet);• Toepassing Internationale Sociale Voorwaarden bij aanbestedingen boven de Europese drempels in risicovolle categorieën;• Bij alle aanbestedingen in 45 milieurelevante productgroepen minimummilieueisen² toepassen;• Het in 2020 bij 50% van de 45 milieurelevante productgroepen toepassen van prestatiebelonende gunningscriteria of een hogere minimumeis dan het basisoniveau;• Bij alle aanbestedingen die lopen via het categoriemanagement de gunning naast prijs en kwaliteit baseren op duurzaamheidsaspecten;• Het voorkomen van verspilling door mede in te kopen op basis van levensduurkosten en toepassing van waardedrijvers;• In 2020 10% circulair inkopen;
Focus op impact	<ul style="list-style-type: none">• Prioriteren impactvolle productgroepen: Energie, Bouw en onderhoud gebouwen, Datacenter- en ICT-hardware, Dienstauto's, Catering, Kantoorinrichting, Bedrijfskleding;• Generieke inkoop richten op duurzaamheidsdoelen Programma Versnelling Duurzame Bedrijfsvoering Rijksoverheid;
Organisatie en governance	<ul style="list-style-type: none">• Kaderstelling voor inkoop via Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijk en Interdepartementale Commissie Inkopen en Aanbesteden.• Samenwerking via 20 inkooppunten en rijksbrede generieke inkoop voor 31 categorieën;• Dialoog met branchevertegenwoordigers en leveranciers via het categoriemanagement, leveranciersdagen en marktconsultaties;• Kennis en ervaringen delen met andere overheden via PIANOo;
Integratie in het inkoopstelsel	<ul style="list-style-type: none">• Opstellen van actieplannen per ministerie voor de specifieke inkoop;• MVI onderdeel maken van opleidingen inkopen en aanbestedingen;• Het ontwikkelen van kennis en ontsluiten van instrumenten;• Inkoopcriteria circulair, klimaat en biobased verdiepen en versterken;• Deelname aan pilots en green deals;• Duurzame dialoog met de markt organiseren;• Actualiseren duurzaamheidsparagrafen categorieplannen;• Monitoring versterken door meer inzicht in effecten te geven;• Een effectieve en efficiënte aanpak voor controle op naleving ontwikkelen.

² <https://www.piano.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/productgroepen>

1 Aanleiding

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) betekent dat er bij de inkoop van diensten en goederen in alle fasen van het inkoopproces rekening wordt gehouden met de sociale, ecologische en economische dimensies van duurzaamheid. Het is voor overheden een belangrijk instrument dat kan helpen duurzaamheidsambities te realiseren. Deze ambities kunnen onder andere betrekking hebben op het verminderen van CO₂-emissies, de transitie naar een circulaire economie, het voorkomen van schendingen van mensenrechten in de (internationale) productieketen en social return. Om de effectiviteit en de impact van MVI vergroten hebben overheden, waaronder de Rijksoverheid, en organisaties/instellingen belast met het uitvoeren van een publieke taak op 8 december 2016 het [Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020](#) (Manifest MVI) ondertekend.

1.1 Manifest MVI

Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 geeft in hoofdlijnen aan wat de gedeelde ambities van Nederlandse overheden zijn met betrekking tot MVI en vraagt overheden om voor de eigen organisatie een actieplan MVI op te stellen, waarin in ieder geval de onderstaande punten terugkomen:

1. De wijze waarop de organisatie vanuit de inkoopvraag marktpartijen aanmoedigt en uitnodigt tot het leveren van duurzame en innovatieve producten.
2. De algehele beleidsdoelstellingen en ambities van de organisatie en een vertaling van deze algehele doelstellingen en ambities naar specifieke en meetbare doelstellingen en ambities voor de toepassing van MVI;
3. De wijze waarop de organisatie de driehoek bestuurder-budgethouder-inkoper inzet om te komen tot een zo effectief mogelijk en zo breed mogelijk gedragen MVI beleid én uitvoering met aandacht voor contract en leveranciersmanagement.

1.2 Afbakening en scope

Verschillende ministeries zijn betrokken bij de uitvoering van MVI. Daarbij is een onderscheid te maken tussen de beleidsmatige inspanning van de ministeries en de Rijksoverheid als inkoopende organisatie.

De rijksoverheid als beleidsmaker

- De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu coördineert, via het plan van aanpak MVI 2015-2020 (van september 2015), de ontwikkeling en toepassing van MVI bij de medeoverheden.
- De beleidsdepartementen (EZ, SZW, BuZa, IenM) zijn daarbij beleidsverantwoordelijk voor de binnen hun portefeuille vallende thema's en de mede via maatschappelijk verantwoord inkopen te realiseren beleidsdoelen, zoals energiebesparing, verbetering van arbeidsomstandigheden en bescherming van het milieu.

De rijksoverheid als inkoopende organisatie

- Elk ministerie is verantwoordelijk voor de inkoop ten behoeve van het eigen ministerie en de toepassing van MVI daarbinnen.
- De minister voor Wonen en Rijksdienst coördineert de toepassing van MVI binnen het Rijksinkoopstelsel, onder andere via kaderstelling, monitoring en het beschikbaar stellen van instrumenten.

Dit actieplan gaat over de toepassing van MVI binnen het Rijksinkoopstelsel en de rol van de rijksoverheid als inkoopende organisatie. De beleidsmatige ambitie is reeds uitgewerkt in het plan van aanpak MVI³ (september 2015). Doelen en ambities voor specifieke inkoop zijn **geen** onderdeel van dit actieplan, maar kunnen in eigen actieplannen van de diverse ministeries worden opgenomen.

Tabel: relatie plan van aanpak, manifest en actieplan

Document	Doel
Plan van aanpak MVI (september 2015)	Het plan van aanpak richt zich op alle overheden en beoogt de samenwerking op dit dossier tussen overheden te versterken. Eén van de stappen in het plan van aanpak is om te komen tot gemeenschappelijke doelen en ambities en bestuurlijke afspraken. Voor dat doel is het manifest MVI opgesteld.
Manifest MVI (december 2016)	Via het manifest MVI hebben bestuurders van overheden zich verbonden aan de ambitie om de effectiviteit en impact van MVI te vergroten. Een van de afspraken in dit manifest is het opstellen van een actieplan MVI voor de eigen organisatie.
Actieplan MVI	Via de actieplannen maken de ondertekenaars van het manifest transparant wat de ambities en acties zijn voor de eigen organisatie.

1.3 Onderscheid tussen generieke en specifieke inkoop

Het actieplan MVI Rijksinkoopstelsel is opgesteld vanuit de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het inkoopstelsel van de Rijksoverheid. Het actieplan richt zich op de generieke inkoop via het categoriemanagement, behalve daar waar de MVI kaderstelling reeds een bredere werking heeft. Dit geldt voor 45⁴ milieurelevante productgroepen en het huidige kader voor

³ <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/plan-van-aanpak-maatschappelijk-verantwoord-inkopen-2015-2020-september2015.pdf>

⁴ <https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/productgroepen>

social return. Met het invoeren van het Rijksinkoopstelsel is gerealiseerd dat departementen niet alleen voor zichzelf bepaalde producten of diensten inkopen, maar gecoördineerd per productgroep of categorie voor elkaar. Dit laatste geldt voor 31 generieke productgroepen die door meerdere ministeries worden afgenomen en vanuit het categoriemanagement dat bij één van de ministeries is belegd worden ingekocht. Zo koopt Rijkswaterstaat alle catering voor de rijksoverheid in en het Rijksvastgoed bedrijf koopt de energie van alle ministeries in. Voor alle inkoop geldt dat deze belegd is bij één van de 20 inkoopuitvoeringsorganisaties die de Rijksoverheid binnen het inkoopstelsel kent. Het Directoraat Generaal Overheidsorganisatie vervult de kaderstellende en coördinerende rol ten aanzien van de generieke inkoop voor de sector Rijk.

Naast deze generieke inkoop is er ook specifieke inkoop. Daarbij gaat het om producten die specifiek ten behoeve van één ministerie worden ingekocht, denk aan defensiematerieel, specifieke onderzoeken of grond, weg en waterbouw. Doelen en ambities voor specifieke inkoop zijn **geen** onderdeel van dit actieplan, maar kunnen in eigen actieplannen van de diverse ministeries worden opgenomen.

Figuur 1: scope en afbakening

1.4 Opzet en leeswijzer

De doelen en de ambities in dit actieplan zijn niet statisch en kunnen tussentijds aangepast worden. Bij het aantreden van een nieuw kabinet zal het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties nagaan of actualisatie van het actieplan wenselijk is als gevolg van de ambities van het nieuwe kabinet met betrekking tot MVI.

Hoofdstuk twee beschrijft de MVI inkoopstrategie van het Rijk en geeft conform de handreiking bij het manifest een antwoord op de vraag op welke wijze de organisatie vanuit de inkoopvraag marktpartijen aanmoedigt en uitnodigt tot het leveren van duurzame en innovatieve producten.

Hoofdstuk drie beschrijft vervolgens de beleidsopgaven en ambities van de organisatie en de doorvertaling van deze beleidsdoelen en opgaven via het programma duurzame bedrijfsvoering naar specifieke doelstellingen en ambities voor de toepassing van MVI.

In hoofdstuk vier wordt de organisatie van de rijksinkoop beschreven en wordt conform de handreiking beschreven hoe deze organisatie de driehoek bestuurder-budgethouder-inkoper inzet om te komen tot een zo effectief mogelijk en zo breed mogelijk gedragen MVI beleid én uitvoering met aandacht voor contract en leveranciersmanagement. In dit hoofdstuk zijn tevens de acties opgenomen die de toepassing van MVI binnen het Rijkinkoopstelsel moet bevorderen en versterken.

2 Strategie: van uitsluiten naar aanmoedigen naar meerwaarde

Het plan van aanpak MVI uit 2015 en de handreiking bij het manifest vragen om **meer gebruik te maken van gunningscriteria**, waardoor bedrijven die zich onderscheiden op duurzame maatschappelijke prestaties een gunningsvoordeel krijgen; **vaker te kiezen voor een functionele uitvraag**, waarbij de functie en of het doel worden omschreven in plaats van een uitgebreide technische omschrijving van het te leveren product, dienst of werk en **vaker uit te gaan van de levensduurkosten** van een product of dienst en niet alleen de aanschafprijs.

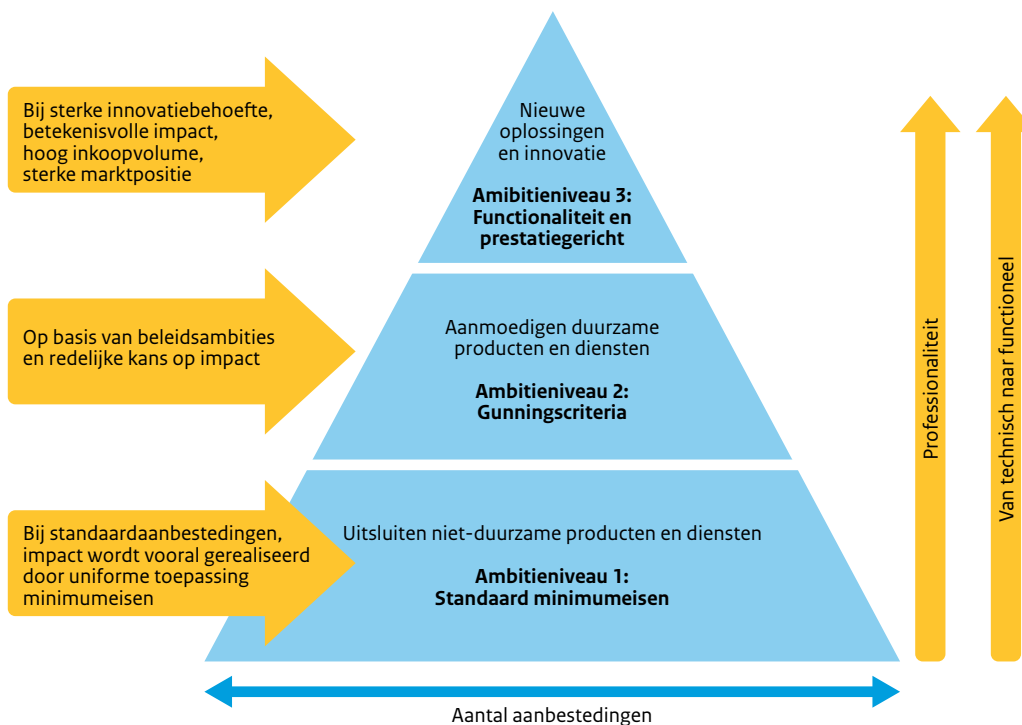
In dit hoofdstuk is de inkoopstrategie beschreven waarmee het Rijksinkoopstelsel invulling geeft aan deze opgaven. Kern van de inkoopstrategie is om de leveranciers meer uit te dagen en aan te moedigen om duurzame producten en diensten te leveren en MVI bewust in te zetten voor waardecreatie.

2.1 Van uitsluiten naar aanmoedigen

De rijksoverheid past MVI al vele jaren toe bij haar inkopen. Bij de start van MVI lag de nadruk op het uitsluiten van niet duurzame producten en diensten door het stellen van minimumeisen. De huidige inkoopstrategie voor MVI is gericht op het aanmoedigen en uitnodigen van leveranciers om zo duurzaam mogelijk te leveren. Daarbij past het toepassen van prestatiebelonende gunningscriteria waarmee leveranciers een gunningsvoordeel kunnen krijgen of inkooptechnieken als functioneel aanbesteden. In het verleden hadden de MVI inkoopkaders veelal een brede werking en waren gericht op alle inkopen en productgroepen (zonder een onderscheid te maken tussen productgroepen). Veel gehoorde kritiek was dat duurzaam inkopen daarmee een papieren tijger was geworden.

De afgelopen jaren is er, mede in overleg met diverse ngo's, voor gekozen MVI meer te richten op de relevante productgroepen. Milieucriteria worden toegepast bij 45 productgroepen die veel door overheden worden ingekocht en een hoge impact op het milieu hebben. Het inkoopkader voor de Internationale Sociale Voorwaarden richt zich sinds april 2017 op de 10 meest risicovolle productgroepen en gaat uit van een continue dialoog met de leverancier en due diligence door de leverancier conform de OESO-richtlijnen.

Figuur 2: MVI inkoopstrategie

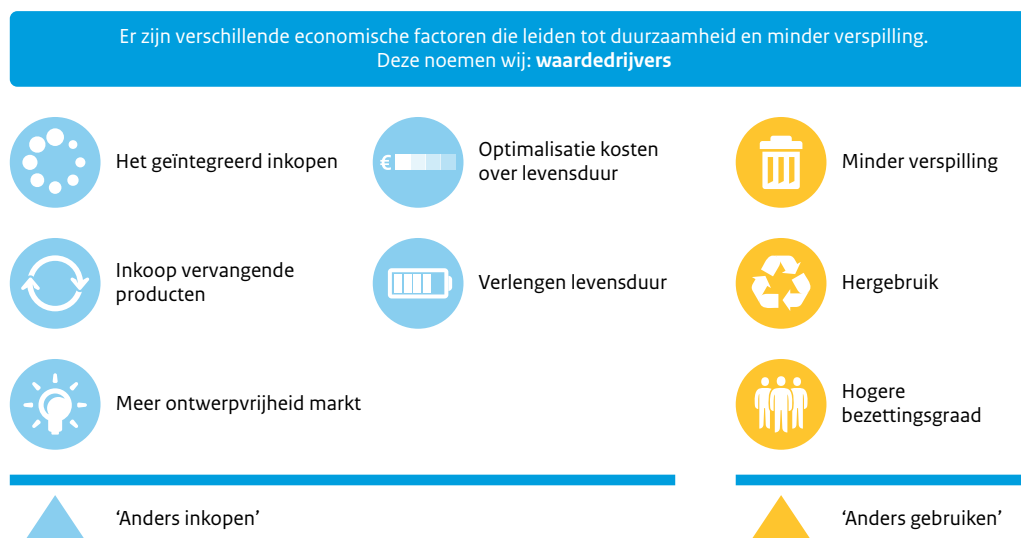

Om de transitie van uitsluiten naar aanmoedigen te ondersteunen zullen in de criteriadocumenten voor MVI drie ambitieniveaus onderscheiden worden, die aansluiten op de indeling in de bovenstaande figuur. Niveau 1 bepaalt de ondergrens en gaat uit van de minimumeisen. Op niveau 2 zal er sprake zijn van een aangescherpte minimumeisen in combinatie met toepassing van prestatiebelonende gunningcriteria en op niveau 3 gaat het om een combinatie van functionele en meer experimentele criteria. Om de criteria conform ambitieniveaus beter te ontsluiten wordt een webtool ontwikkeld die inkopers kunnen gebruiken om snel inzicht te krijgen in de voor hen relevante criteria voor een aanbesteding.

2.2 Meerwaarde realiseren met MVI

Sinds de introductie van het categoriemanagement binnen de Rijksinkoop is de aandacht voor de realisatie van beleidsdoelen groeiend en met de introductie van het Programma Versnelling Duurzame Bedrijfsvoering Rijksoverheid is het belang van de voorbeeldfunctie van de Rijksoverheid nog sterker benadrukt. Met dit actieplan voor MVI binnen de Rijksoverheid trekken we deze lijn door en wordt generieke inkoop gericht ingezet als waardedrijver voor de rijksbedrijfsvoering en het (primaire) beleid. Door rekening te houden met MVI bij het maken van inkoopkeuzes wordt niet alleen 'groener, socialer en/of duurzamer' ingekocht, maar wordt verspilling voorkomen en kan de kwaliteit van een product of dienst toenemen.

Figuur 3: Waardedrijvers

Er zijn twee soorten waardedrijvers die kunnen leiden tot meer duurzaamheid en minder verspilling. Bij anders inkopen gaat het om waardedrijvers die een inkoopkeuze vanuit de overheid veronderstellen. Bij anders gebruiken veronderstellen de waardedrijvers dat het gedrag van de eindgebruiker verandert. In het onderstaand zijn de waardedrijvers toegelicht:

Anders inkopen

- *Het geïntegreerd inkopen van producten* die traditioneel apart van elkaar worden ingekocht, kan de efficiency verhogen en leiden tot 'economies of scope'. Een goed voorbeeld hiervoor is het DBFMO-programma van het Rijksvastgoedbedrijf waarbij de huisvesting en de schoonmaak in één geïntegreerd contract worden aanbesteed. Hierdoor worden marktpartijen geprikkeld om bij het ontwerp van het gebouw al rekening te houden met de schoonmaakkosten en bijvoorbeeld een eenvoudig te reinigen vloer te kiezen.
- *De inkoop van alternatieve producten* met dezelfde gebruikswaarde kan tot meer efficiency leiden. Zo leidt de inkoop van laptops in plaats van desktops ertoe dat vaste werkplekconcepten in flexibele omgezet kunnen worden, waardoor men kan besparen op middelen op het gebied van huisvesting.
- *Het verlengen van de levensduur* leidt ertoe dat producten minder vaak ingekocht hoeven te worden. Zo gaan moderne computers vaak technisch langer mee dan hun afschrijvingstermijn. Er kunnen kosten bespaard worden als de computer pas vervangen wordt als dit technisch zinvol is, en niet zodra het afschrijvingsprofiel hiertoe aanleiding geeft. Naarmate er meer software in de cloud draait, zijn de prestaties van de hardware minder belangrijk en neemt de technische en economische levensduur van de computers toe, zonder in te boeten aan kwaliteit.
- *De optimalisatie van kosten over de gehele levensduur*. Een goed voorbeeld hiervan is het DBFMO-programma van Rijkswaterstaat. Hierbij wordt de investering en het onderhoud van een snelweg in één geïntegreerd contract aanbesteed. Omdat de marktpartij voor een lange periode verantwoordelijk is voor alle kosten, zal deze bijvoorbeeld niet bij voorbaat de goedkoopste soort asfalt kiezen, maar ook het onderhoud en de vervanging (levensduur) in de afweging meenemen.
- *Meer ontwerpvrijheid voor marktpartijen* kan leiden tot efficiëntere keuzes. Een voorbeeld hiervan is de inkoop van een nieuw gebouw, waarbij 'output'-specificaties worden gedefinieerd, maar de uitwerking wordt overgelaten aan de markt. Hierbij valt te denken aan het definiëren van waardes voor het binnenklimaat, zonder voor te schrijven met behulp van welke techniek deze bereikt moeten worden. Een ander voorbeeld is het niet meer voorschrijven van het aantal lunchbroodjes en in plaats daarvan een bepaalde klanttevredenheid eisen ten aanzien van de hoeveelheid. Op die manier kan de cateraar op basis van praktijkervaring het aantal lunchbroodjes inschatten.

Anders gebruiken

- *Minder verspilling* door een betere aansluiting van vraag en aanbod leidt ertoe dat minder weggegooid, en dus minder ingekocht hoeft te worden.
- *Hergebruik* of verkoop kan leiden tot lagere kosten of zelfs tot opbrengsten na de economische levensduur van een product. Zo kan in sommige gevallen kleding hergebruikt worden.
- *Een hogere bezettingsgraad* kan leiden tot lagere kosten per gebruikseenheid. Voorbeelden van items waarvoor dit geldt, zijn vergaderaccommodaties of dienstauto's.

Onderzoek door de RebelGroup in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken laat zien dat het toepassen van waardedrijvers bij MVI naast duurzaamheidswinst verspilling van middelen voorkomt. Zo is er in de afgelopen vijf jaar milieuwinst gerealiseerd en gelijktijdig circa € 30 miljoen bespaard door het hergebruiken van kantoormeubilair via de Rijksmarktplaats voor kantoormeubilair.

3 Doorvertaling beleid naar inkoopdoelen; Inkopen met impact

Het plan van aanpak MVI uit 2015 en de handreiking bij het manifest vragen om **aan te besteden op basis van ambities**. Van inkoopende organisaties wordt gevraagd dat zij beleidsmatige uitgangspunten, wensen van de opdrachtgever en resultaten van marktconsultatie vertalen naar concrete doelstellingen voor inkoopplannen en aanbestedingen. Daadwerkelijke impact ontstaat wanneer inkopen gericht is op de realisatie van (beleids-)doelen en door inspanningen te richten op de sectoren en productgroepen waar de meeste impact kan worden behaald. In dit hoofdstuk is toegelicht hoe de doorvertaling van beleid naar inkoopdoelen er uitziet en wat de doelen voor de rijksinkoop zijn.

3.1 Van beleid naar inkoopdoelen

Dit plan gaat niet over het bepalen van wat de inhoudelijke beleidsdoelen en effecten moeten zijn. Deze komen voort uit de beleidsdoelen en opgaven die de Rijksoverheid formuleert. Maar het plan gaat wel over hoe die doelen een plek krijgen binnen de inkoop en hoe de inkoopfunctie een bijdrage levert aan de realisatie van de beleidsdoelen. In de kern betekent dit dat de ambitie voor maatschappelijk verantwoord inkopen voor het Rijksinkoopstelsel tweeledig is:

- *MVI levert een bijdrage aan de realisatie van beleidsdoelen (primair proces) c.q. de maatschappelijke effecten die de Rijksoverheid wil realiseren.* Die maatschappelijke effecten hebben te maken met het beleid op het gebied van duurzaamheid en economie, zoals het stimuleren van circulaire economie, het tegengaan van klimaatverandering en het stimuleren van hernieuwbare energieopwekking en energie-efficiëntie.
- *MVI verbetert en verduurzaamt de kwaliteit van de rijksbedrijfsvoering. Door goed en professioneel in te kopen wordt de kwaliteit van de bedrijfsvoering verbeterd en zorgen we voor een efficiënte en effectieve ondersteuning van de taken van de Rijksoverheid. Maatschappelijk verantwoord inkopen draagt daar nadrukkelijk aan bij door aandacht te vragen voor aspecten als de levensduurkosten, functionaliteit, gezondheid, beheer- en onderhoudskosten van producten en diensten.*

Voor de rijksbedrijfsvoering geldt dat inkoop (slechts) één van de instrumenten is om de overheidsorganisatie te verduurzamen. Naast inkoop dragen ook andere instrumenten en gedrag bij aan de realisatie van deze doelen. Voor de reductie van CO₂ geldt bijvoorbeeld dat inkoop hieraan kan bijdragen door CO₂-arme producten in te kopen, maar ook het gebruik van de rijkskantoren, het gedrag van medewerkers en bijvoorbeeld werkpleknormen dragen bij aan dit doel. De resultaatverantwoordelijkheid voor dit type doelen ligt dan ook niet bij de inkoop, maar bij de opdrachtgevers en kaderstellers voor de rijksbedrijfsvoering. Om de verduurzaming van de rijksbedrijfsvoering te versnellen heeft de rijksoverheid in de december 2016 een Programma Versnelling Duurzame Bedrijfsvoering Rijksoverheid⁵ vastgesteld. Dit programma maakt duidelijk wat de doelstellingen zijn waaraan MVI vanuit het perspectief van het overheidsbedrijf een bijdrage moet leveren.

In de afbeelding op de volgende pagina is de doorvertaling van beleidsopgaven volgens het manifest MVI naar 1) algemene inkoopdoelen die een bijdrage leveren aan de realisatie van beleidsdoelen en 2) de bijdrage aan de duurzaamheid van de rijksbedrijfsvoering schematisch weergegeven.

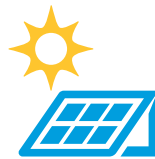
⁵ De doelen van het Programma Versnelling Duurzame Bedrijfsvoering Rijksoverheid hebben een bredere scope dan alleen inkoop. Inkoop is één van de instrumenten waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van deze doelen.

Figuur 4: relatie doelen

Beleidsopgaven volgens manifest MVI

- Het tegengaan van klimaatverandering
- Het realiseren van een circulaire economie
- Verminderen van milieudruk
- Stimuleren van hernieuwbare energie-opwekking en energie-efficiëntie
- Toepassing van biobased grondstoffen en materialen
- Tegengaan van mensenrechtenschendingen, betalen van een leefbaar loon en het verbeteren van arbeidsomstandigheden.
- Beschermen en duurzaam benutten van natuurlijk kapitaal
- Stimuleren van innovatie, waarbij de overheid als lead customer optreedt
- Verduurzamen van product- en marktketens
- Social return

Doelen duurzame bedrijfsvoering rijksoverheid

Energie en Klimaat

- Een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030
- Een bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling van het aandeel hernieuwbare energie 14% in 2020 en 40% in 2030 ten opzichte van 1990
- Een bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling van minimaal 20% CO₂-reductie in 2020 en 40% in 2030 ten opzichte van 1990
- Inkoop groene stroom en CO₂-compensatie gasverbruik en mobiliteit

Gebouwen

- Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar voor de Rijksgebouwen, oplopend tot 25% besparing in 2020 ten opzichte van 2008
- In 2023 beschikken kantoorgebouwen minimaal over energielabel C, de Rijksoverheid streeft naar label B voor haar eigen kantoorgebouwen
- In 2030 is het energieverbruik van het Rijksvastgoed gehalveerd ten opzichte van 2008.
- In 2030 beschikt de gehele voorraad van het Rijksvastgoed over gemiddeld label A.

Kantoorfaciliteiten en diensten

- In 2020 zijn 6 bedrijfsvoeringcategorieën circulair ingericht
- In 2020 is het doel de hoeveelheid restafval van de Rijksoverheid te hebben gehalveerd ten opzichte van 2012

Transport en vervoer

- In 2020 bestaat minimaal 20% van het Rijkswagenpark uit elektrische auto's
- Dienstvoertuigen voldoen ten minste aan Euronorm 6 en hebben een lage uitstoot. Voor transportdiensten geldt een minimaal Euro-5 norm

Automatisering en telecommunicatie

- Alle hardware, netwerken, telefoniediensten, telefoonapparatuur, reproductieapparatuur voldoet aan de meest recente Energy-star eisen
- Bij inkopen geldt dat de meest energie-efficiënte hardware, netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur worden ingekocht
- Een jaargewogen Datacenter infrastructure Efficiency (DCiE) van minimaal 50%

Mensen

- Participatiewet: De Rijksoverheid creëert 3.340 garantiebanen van 25,5 uur per week voor arbeidsgehandicapten in de periode 2015-2023
- Quotumregeling: Het personeelsbestand van het Rijk moet per januari 2017 voor circa 1,25% en 2026 voor circa 2,5% uit arbeidsgehandicapten bestaan

3.2 Algemene inkoopdoelen MVI Rijksinkoopstelsel

Via de onderstaande doelen wordt er richting gegeven aan de ambitie om via inkoop een bijdrage te leveren aan de realisatie van beleid- en bedrijfsvoeringsdoelen⁶:

1. Toepassing social return bij alle passende aanbestedingen van ‘werken’ en ‘diensten’ met een loonsom van tenminste € 250.000,- (excl. BTW) en een looptijd van tenminste 6 maanden.
2. Toepassing Internationale Sociale Voorwaarden bij aanbestedingen boven de Europese drempels in de risicovolle categorieën.
3. Bij alle aanbestedingen in 45⁷ milieurelevante productgroepen minimum milieueisen toepassen.
4. Het in 2020 bij 50% van de 45 milieurelevante productgroepen toepassen van prestatiebelonende gunningscriteria of een hogere minimumeis dan het basisniveau.
5. Bij alle aanbestedingen die lopen via het categoriemanagement wordt de gunning naast prijs en kwaliteit gebaseerd op duurzaamheidsaspecten.
6. Het voorkomen van verspilling door mede in te kopen op basis van levensduurkosten en toepassing van waardedrijvers.
7. In 2020 10% circulair inkopen bij de relevante productgroepen.

Voor de doelstelling circulair inkopen geldt dat deze in eerste instantie is vertaald naar het circulair maken van zes van de inkoopcategorieën van het Rijk (20% van de categorieën).⁸ De ervaring, vanuit onder andere de green deal circulair inkopen, leert namelijk dat circulariteit niet alleen een kwestie van inkopen is. Cruciaal is het inrichten van een circulair (bedrijfs-) proces. Zo heeft het Rijk een belangrijke stap gezet bij het circulair maken van haar kantoormeubilair door een online rijksmarktplaats voor meubilair in te richten, waardoor ministeries gebruik kunnen maken van elkaars meubilair en in de categorie bedrijfskleding is een grote stap gezet door een retourstroom in te richten. Daarnaast wordt bijgedragen aan het doel van circulariteit door de milieucriteria documenten voor MVI toe te passen, waar circulaire criteria onderdeel van zijn. Voor het social return doel geldt dat een herziening wordt onderzocht, zodat social return beter kan aansluiten op doelstellingen vanuit de participatiewet.

Risico van het stellen van kwantitatieve procesdoelen, zoals bovenstaand, is een overmatige en eenzijdige focus op de toepassing van kaders. Belangrijker is dat de gewenste effecten gerealiseerd worden. Van de toepassing van kaders kan gemotiveerd afgeweken worden als de coördinerend directeur inkoop van het betreffende departement daar toestemming voor geeft. In hoofdstuk 4.2 is uitgewerkt welke acties er in gang gezet worden om een juiste toepassing gericht op het realiseren van impact te ondersteunen.

⁶ Het actieplan MVI is gericht op de generieke inkoop, behalve daar waar de kaderstelling al een bredere werking heeft. Social return en de milieucriteria worden ook toegepast bij specifieke inkoop (de doelen 1, 3 en 4), uitgezonderd specifieke inkoop van het ministerie van defensie.

⁷ <https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/productgroepen>

⁸ Dit doel is tevens opgenomen in het [rijksbrede programma circulaire economie](#). Binnen de categorieën kantoormeubilair, ICT hardware, papier en drukwerk, bedrijfskleding en grondstoffenmanagement en afvalzorg worden stappen gezet dit voor elkaar te krijgen. Daarnaast heeft ook de categorie catering zich gemeld om hiernaar toe te werken.

3.3 Inkoopdoelen per bedrijfsvoeringdomein; focus op impact

Door de inkoopdoelen te richten op de ambities vanuit het Programma Versnelling Duurzame Bedrijfsvoering Rijksoverheid rijk en impactvolle productgroepen wordt focus aangebracht. In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is door CE Delft een quickscan uitgevoerd naar de meest impactvolle productgroepen voor de bedrijfsvoering van het Rijk. Dit is gedaan door de productgroepen te beoordelen op 1) uitgaven en invloed van het Rijk, 2) voetafdruk⁹ en 3) voorbeeldfunctie en zichtbaarheid. De top 7 van impactvolle productgroepen is als volgt:

- Energie
- Gebouwen en onderhoud
- Datacenter- en *ICT-hardware*
- Dienstauto's
- Catering
- Kantoorinrichting
- Bedrijfskleding

In het onderstaande zijn per bedrijfsvoeringsdomein de duurzaamheidsdoelen weergegeven, zoals deze zijn opgenomen in het Programma Versnelling Duurzame Bedrijfsvoering Rijksoverheid (versie december 2016¹⁰). Vervolgens is per domein steeds aangegeven wat de bijdrage van inkoop aan deze doelen is. Daarbij gaat de meeste aandacht uit naar de hierboven genoemde impactvolle productgroepen (genoemd tussen de aanhalingstekens achter de titels) en komen ook de in het manifest MVI genoemde thema's als circulair, biobased en innovatiegericht inkopen aan de orde.

Gedurende de uitvoering van dit actieplan zal de bijdrage van inkoop aangescherpt worden door de categorieplannen te actualiseren. Hierbij zal bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van het ambitieweb. Met het ambitieweb kunnen categorieën worden 'gescoord' op een aantal vooropgestelde milieu- en/of maatschappelijke thema's. Daarmee wordt inzicht gekregen in de meest relevante onderwerpen / thema's binnen een categorie op basis waarvan vervolgens de ambitie nader bepaald wordt.

3.3.1 Energie

De Rijksoverheid wil graag duurzame energie stimuleren. Daartoe wordt niet alleen subsidie gegeven aan producenten; ook komt het onderwerp terug in het Energieakkoord en verschillende Green deals. In 2016 heeft de rijksoverheid de ambitie geuit om op de langere termijn alleen elektriciteit te kopen die in Nederland zelf duurzaam is opgewekt, zoveel mogelijk op rijksgrond. De eerstkomende jaren is dit nog niet haalbaar. Het Rijk is daarom voor de overgangperiode 2018 - 2022 een aanbesteding gestart, waarbij een mix van groene bronnen is toegestaan. Een deel van de groene stroom mag uit Europese landen komen, minimaal 30% moet uit Nederland komen.

⁹ De milieueffecten die bij de ReCiPe-methode een rol spelen zijn: Klimaatverandering, humane gezondheid; Ozonlaagaantasting; Menselijke toxiciteit; Smogvorming (fotochemische oxidantvorming); Fijnstofvorming; Ioniserende straling; Klimaatverandering, ecosystemen; Verzuring, bodem; Vermesting (eutrofiëring), zoetwater; Vermesting, zoutwater; Ecotoxiciteit, bodem; Ecotoxiciteit, zoetwater; Ecotoxiciteit, zoutwater; Landgebruik, agrarisch; Landgebruik, urbaan; Landgebruik, natuur; Uitputting, mineralen/metalen; Uitputting, fossiel; Uitputting, water.

¹⁰ Deze doelen zijn in december 2016 voorgelegd aan de ICBR. In de 2de helft van 2017 worden deze doelen geactualiseerd. Mochten op basis hiervan ook wijzigingen van de inkoopdoelen nodig / wenselijk zijn dan wordt dit actieplan hierop aangepast.

Duurzaamheidsdoelen programma duurzame bedrijfsvoering

- Een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030;
- Een bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling van het aandeel hernieuwbare energie 14% in 2020, 16% in 2023, 27% in 2030, en 100% in 2050;
- Inkoop groene stroom en CO₂ compensatie gasverbruik

Bijdrage inkoop

- In de periode 2018-2022 inkopen van groene stroom, waarvan minimaal 30% groene stroom uit Nederland. Als bijdrage aan het door de Rijksoverheid aangekondigde doel om volledig over te stappen op hernieuwbare energie opgewekt in Nederland, zoveel mogelijk op rijksgrond;
- 100% van het gasverbruik vergroenen door middel van het compenseren van de CO₂-uitstoot die gepaard gaat met de verbranding van het gas met behulp van emissiereductiecertificaten (VER Gold Standard afkomstig van duurzame projecten in het buitenland);
- Het bij energie inkopen toepassen van het rijksinkoopkader Internationale Sociale Voorwaarden, waarbij de leverancier om due diligence wordt gevraagd;
- Het toepassen van de criteriadocumenten MVI bij de relevante productgroepen.

3.3.2 Gebouwen (bouw en onderhoud)

Voor duurzaamheid van de rijksbedrijfsvoering en zeker ook de klimaat- en energieprestaties van het Rijk geldt dat de huisvesting en kantoren van het Rijk een zeer belangrijke en bepalende factor zijn. Dit komt onder andere tot uiting in het project [EnergieRijk Den Haag](#). In dit project werken de Gemeente Den Haag en de Rijksoverheid aan een duurzame energievoorziening voor een groot aantal overheidskantoren (van de ministeries) in het centrumgebied van Den Haag. Die gebouwen verbruiken samen bijna evenveel elektriciteit als 30.000 huishoudens en ongeveer evenveel warmte als 5.000 huishoudens. In 2017 is de adviesopdracht gestart om te onderzoeken hoe deze gebouwen fossielvrij te maken zijn en welke acties daartoe ondernomen moeten worden. Dit project is onderdeel van een bredere aanpak om al het rijksvastgoed klimaatneutraal te maken. In de onderstaande tabel zijn de doelen voor de verduurzaming van de gebouwen van de Rijksoverheid opgenomen. De uitwerking daarvan is geen onderdeel van dit actieplan.

Duurzaamheidsdoelen programma duurzame bedrijfsvoering

- Gemiddeld bespaart het Rijk 2% energie per jaar voor de Rijksgebouwen, oplopend tot 25% besparing in 2020 ten opzichte van 2008.
- Alle gebouwen met een kantoorfunctie beschikken in 2023 over gemiddeld label B.
- In 2030 beschikt de gehele voorraad van het Rijksvastgoed over gemiddeld label A.
- In 2030 is het energieverbruik van het Rijksvastgoed gehalveerd ten opzichte van 2008.

3.3.3 Transport en vervoer (dienstauto's)

Het wagenpark van de Rijksoverheid omvat ca. 13.500 voertuigen. Jaarlijks worden ongeveer 2.500 van deze voertuigen vervangen. Maatschappelijk en politiek bestaat de vraag naar een grootschalige transitie naar zero-emissie voertuigen. In de green deal Elektrisch Rijden is de ambitie vastgelegd dat in 2020 minimaal 20% van het wagenpark van de rijksoverheid bestaat uit zero emissie voertuigen. Het verhogen van het aandeel elektrische voertuigen is daarom een belangrijk doel. De achterliggende doelstelling is echter breder, het Rijk wil de CO₂-uitstoot van haar mobiliteit sterk verminderen. Naast de inzet van elektrisch vervoer gaat het daarbij om een schoner wagenpark in de breedte, het inzetten op nieuwe concepten rondom het delen van voertuigen (minder voertuigen) en flexibilisering van vervoer, zodat de schone opties aantrekkelijker worden. Daarbij gaat het niet alleen om het transport van personen, maar ook de materialen en producten die vervoerd worden tussen en naar de overheid. Op de nationale klimaatop in 2016 werd het project Logistieke Hub voor de Rijksoverheid en de gemeente Den Haag gestart. Wenkend perspectief is een hub voor de Haagse regio waarin de rijksoverheid en de gemeente Den Haag hun vervoersstromen bundelen, voertuigen beter beladen en zij minder dubbel of leeg rijden. In combinatie met de inzet van schonere voertuigen (elektrisch, aardgas-, biogas-, waterstof- of fietstransport) leidt dit naar schatting tot jaarlijks 2000 ton minder CO₂-uitstoot. Ook verbetert de luchtkwaliteit in Den Haag en zijn kostenbesparingen mogelijk.

Duurzaamheidsdoelen programma duurzame bedrijfsvoering

- In 2020 bestaat minimaal 20% van het rijkswagenpark uit elektrische auto's.
- Dienstvoertuigen voldoen tenminste aan Euronorm 6 en hebben een lage uitstoot. Voor transportdiensten geldt minimaal de Euro-5 norm.

Bijdrage inkoop

- Het sluiten van een rijksbrede raamovereenkomst voor emissieloze voertuigen.
- Voertuigen inkopen op basis van laagste TCO (of elektrisch).
- Leveranciers via toepassing van de criteriadocumenten MVI en via prestatiebelonende gunningcriteria uitdagen om zo zuinig mogelijke voertuigen en / of transportdiensten te leveren.
- Bij een positief besluit op de doorontwikkeling van de logistieke hub via diverse aanbestedingen de vervoerstromen laten aansluiten op deze hub.

3.3.4 Automatisering en telecommunicatie (datacenter en ICT hardware)

Verduurzaming is een zeer actueel thema voor automatisering en telecommunicatie. ICT is een risicosector als het gaat om de arbeidsomstandigheden en de beschikbaarheid en herkomst van grondstoffen. Via onder andere de datacenterhardware-aanbestedingen van het Rijk (ROAD) wordt gewerkt aan een impactvolle toepassing van Internationale Sociale Voorwaarden. Daarnaast wordt er conform de Europese Energy Efficiencyrichtlijn ingezet op het inkoop van diensten en leveringen met een hoge energie-efficiency. De verplichtingen die voortvloeien uit deze richtlijn zijn verwerkt in de milieucriteriadocumenten en betreffen onder andere de bepaling dat personal computers (desktops en laptops) en servers gelijk of beter presteren dan de bestpresterende producten volgens de energie-efficiencybenchmark (Ecodesign). Daarnaast is er in toenemende mate aandacht voor circulariteit van de ICT. Het Rijk werkt aan een aanpak om al haar ICT hardware voor een tweede levensduur aan te bieden.

Duurzaamheidsdoelen programma duurzame bedrijfsvoering

- Alle hardware, netwerken, telefoniediensten, telefoonapparatuur, reproductieapparatuur voldoet aan de meest recente Energy-star eisen.
- Bij inkoop geldt dat de meest energie-efficiënte hardware, netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur worden ingekocht.
- Een jaargewogen Datacenter infrastructure Efficiency (DCIE) van minimaal 50%.

Bijdrage inkoop

- Inkoop van personal computers (desktops en laptops) en servers die gelijk of beter presteren dan de bestpresterende producten volgens de energie-efficiencybenchmark (Ecodesign).
- Het bij ICT aanbestedingen (boven de Europese drempel) toepassen van het rijksinkoopkader Internationale sociale voorwaarden, waarbij de leverancier om due diligence wordt gevraagd.
- Bij de aanbestedingen en het contractmanagement voor datacenter hardware als koploper de sturing op mensenrechten en arbeidsomstandigheden verbeteren.
- ICT apparatuur van de Rijksoverheid standaard aanbieden voor hoogwaardig hergebruik, zover het veiligheidsbeleid dat toelaat.
- Het toepassen van de relevante criteriadocumenten voor MVI.

3.3.5 Overige kantoorfaciliteiten en diensten (kantoormeubilair, catering, bedrijfskleding)

Tot de kantoorfaciliteiten en diensten behoort een divers aantal productgroepen, van de inkoop van kantoormeubilair tot drukwerk en papier. Naast sociale thema's als arbeidsparticipatie en social return is er binnen deze productgroepen veel aandacht voor biobased- en circulair inkopen. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de eisen en wensen op deze thema's in de milieucriteriadocumenten en worden diverse experimenten en pilots uitgevoerd. Voor catering geldt dat er gewerkt wordt aan een geheel nieuwe opzet van het criteriadocument.

Duurzaamheidsdoelen programma duurzame bedrijfsvoering

- In 2020 zijn 6 bedrijfsvoeringscategorieën circulair ingericht, waaronder kantoormeubilair en bedrijfskleding.
- In 2020 is de hoeveelheid restafval van de Rijksoverheid gehalveerd ten opzichte van 2012.
- 50% van het voedselassortiment (gemeten in Euro's) moet bij aanvang van de inkoopopdracht bestaan uit producten met een of meer van de geformuleerde duurzaamheids(milieu-)kenmerken.

Bijdrage inkoop

- Via inkoop een bijdrage leveren aan het circulair inrichten van 6 bedrijfsvoeringscategorieën door:
 - Bij de aanbestedingen van kantoormeubilair circulariteit als uitgangspunt en zwaarwegend gunningcriterium te hanteren
 - ICT hardware standaard aanbieden voor een 2de levensduur en zo hoogwaardig mogelijk hergebruiken.
 - Voortzetting van de circulaire strategie binnen de categorie papier en drukwerk, waarbij papiervezels een aantal keren hoogwaardig worden hergebruikt in plaats van downcycling.
 - Voortzetting van de circulaire strategie binnen de categorie bedrijfskleding, waarbij zoveel mogelijk textielverwerking op deze categorie wordt aangesloten.
 - Het via de categorie afval en grondstoffenmanagement waar mogelijk inkopen van biobased verpakkingsmaterialen en disposables. Het opstellen van een businesscase en projectplan voor het realiseren van de afvalscheidingsdoelstelling.
 - Het via de categorie catering laten uitvoeren van een onderzoek en 0-meting naar voedselverspilling bij banquetting. De relevante aanbevelingen vervolgens onderdeel maken van toekomstige aanbestedingen.
- Het bij de relevante aanbestedingen (boven de Europese drempel) toepassen van het rijksinkooppkader Internationale sociale voorwaarden, waarbij de leverancier om due diligence wordt gevraagd (relevante risicocategorieën zijn bedrijfskleding, catering, kantoorartikelen, grondstoffen en afvalmanagement, laboratoriumsupplies en papier, afvoer vertrouwelijke informatiedragers en print- en drukwerk);
- Het toepassen van de relevante criteriadocumenten voor MVI.
- Het actief participeren in het project voor de vernieuwing van de inkoopcriteria voor catering.

3.3.6 Mensen

Social return bij het Rijk wordt toegepast in het inkoop- en aanbestedingsbeleid sinds 1 juli 2011. Dit betekent dat het Rijk bij passende aanbestedingen voor werken en diensten met een loonsom van meer dan € 250.000 de eis stelt aan leveranciers om bij de uitvoering van de opdracht mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring te laten opdoen. Met de inwerkingtreding van Participatiewet en quotum arbeidsbeperkten per 01-01-2015, heeft het kabinet er samen met de sociale partners voor gezorgd dat er een krachtig instrument is, met als doel om de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te verhogen. Met de komst van de Participatiewet en quotum arbeidsbeperkten zijn er nu meerdere instrumenten van kracht binnen de rijksoverheid die worden ingezet om de arbeidsparticipatie te verhogen. De Participatiewet zet zich in voor duurzame en langdurige inzet, terwijl het bij social return gaat het om tijdelijk, projectgebonden inzet van de doelgroep. Dit vanwege de aanbestedingwetgeving die de koppeling aan een specifieke opdracht vereist. Social return via de rijksinkoop is in die zin minder geschikt als instrument voor het realiseren van de vaste arbeidsplaatsen waarop de participatiewet aanstuurt. Daarnaast liet de evaluatie van social return bij het Rijk zien dat social return als generiek instrument niet veel waarde toevoegt en beter specifiek toegepast kan worden bij inkoopcategorieën met een hoog dienstverlenend karakter. Daarom experimenteert de Rijksoverheid via proeftuinen met een aanpak voor social return die beter aansluit op het participatiedoel en wordt er besluitvorming voorbereid voor aanpassing van het kader voor social return binnen de rijksinkoop.

Duurzaamheidsdoelen programma duurzame bedrijfsvoering

- Participatiewet: De Rijksoverheid creëert 3.340 garantiebanen van 25,5 uur per week voor arbeidsgehandicapten in de periode 2015-2023.
- Quotumregeling: Het personeelsbestand van het Rijk moet per januari 2017 voor circa 1,25% en in 2026 voor circa 2,5% uit arbeidsgehandicapten bestaan

Bijdrage inkoop

- Via social return bijdragen aan de doelstelling vanuit de participatiewet;
- Het in 2017 publiceren en contracteren van een rijksbrede aanbesteding voor de inhuur van participanten;
- Bij inhuurcontracten inregelen dat er zoveel mogelijk mensen vanuit de diverse doelgroepen aangeboden worden.

4 Organisatie en governance: verbondenheid via het Rijksinkoopstelsel

4.1 Organiseren verbinding bestuurder/ kadersteller - budgethouder / opdrachtgever - inkoper

Voor een succesvolle toepassing van MVI is de toewijding van de betrokken bestuurder/ kadersteller, budgethouder/opdrachtgever en inkoper alsmede de verbinding tussen hen essentieel. Bovendien geldt dat MVI het grootste rendement heeft als er al vroegtijdig (tijdens de opdrachtformulering) op aangestuurd wordt. Het pas in latere fases toevoegen van MVI aan het inkoopproces geeft vaak te weinig ruimte voor eens succesvolle toepassing. Via het programma duurzame bedrijfsvoering wordt gewerkt aan een verhoogde betrokkenheid van budgethouders / opdrachtgevers in relatie tot de duurzaamheidsambities van de Rijksoverheid. MVI zal hier een onderdeel van zijn, zodat inkoop vanuit de bestuurder / kadersteller, opdrachtgevers en interne klanten wordt gevraagd om de duurzaamheidsprestaties in inkooptrajecten te verhogen.

Sturing op de MVI-doelen vindt plaats via de reeds ingerichte aansturing voor het Rijksinkoopstelsel. Onderdeel van dit stelsel is het categoriemanagement voor 31 inkoopcategorieën en interdepartementale afstemming en besluitvorming via de Interdepartementale Commissie Inkopen en Aanbesteden (ICIA) en de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijk (ICBR). De voortgang van de uitvoering van het actieplan wordt 2 keer per jaar voorgelegd aan de ICIA. Via de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk wordt extern gerapporteerd over de resultaten.

Met het invoeren van categoriemanagement is gerealiseerd dat departementen niet alleen voor zichzelf bepaalde producten of diensten inkopen, maar gecoördineerd per productgroep of categorie voor elkaar. Het categoriemanagement maakt het mogelijk om naar de totale levenscyclus van een product te kijken en leidt tot bundeling van kennis en ervaring met onder andere de duurzaamheidsaspecten. Goed voorbeeld daarvan is de verwerking van oude uniformen binnen de categorie bedrijfskleding. Voorheen werden oude uniformen van Defensie verbrand. Dat kostte geld en was slecht voor het milieu. Tegenwoordig worden de oude uniformen gesorteerd door mensen van de sociale werkvoorziening. Wat nog goed is wordt hergebruikt.

Van wat niet meer goed is worden vezels vervaardigd, om isolatiemateriaal of handdoeken van te maken. Afval verandert op die manier in een waardevolle grondstof, het spaart verbrandingskosten uit en creëert zinvol werk. Via het stelstel van categoriemanagement wordt de vraag (via klantenraden) gekoppeld aan inkoop en worden marktconsultaties op reguliere basis uitgevoerd. Via categorieplannen zetten de categoriemanagers een inkoopstrategie voor de middellange termijn uit en wordt er gestructureerd gewerkt aan het verhogen van de duurzaamheidsprestaties. Uit de in 2016 uitgevoerde evaluatie van het rijksinkoopstelsel blijkt dat dit stelstel en het categoriemanagement op veel steun kunnen rekenen. Dit actieplan bouwt voort op de door het categoriemanagement ingezette lijn ten aanzien van professionalisering en realisatie van beleids- en inkoopdoelen.

Speler	Rol binnen het Rijksinkoopstelsel
Bestuurder / kadersteller	De Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijk (ICBR), treed op als ambassadeur en kadersteller voor de MVI-doelen. Vanuit haar kaderstellende rol spoort de ICBR de opdrachtgevers en budgethouders aan om MVI in de inkoopbehoefte mee te nemen. De ICBR faciliteert opdrachtgevers en inkoopers met de benodigde rijksbrede kaders en draagt zorg voor kennisontsluiting en waar nodig extra capaciteit. De ICBR laat zich daarbij ondersteunen door de Interdepartementale Commissie Inkopen en aanbesteden (ICIA). In deze commissie waarin de coördinerende inkoopdirecteuren van de departementen zitting hebben, wordt besluitvorming voorbereid en waar nodig doorgeleid richting de ICBR.
Budgethouder / opdrachtgever	De opdrachtgever/ budgethouder (directieniveau) is feitelijk de resultaatverantwoordelijke voor de MVI-doelen. Hij of zij moet er conform de kaderstelling voor zorgen dat duurzaamheid onderdeel is van de opdracht die hij of zij uitzet. De groep opdrachtgevers is divers en komen op alle niveaus binnen de Rijksoverheid voor. Voor de relevante inkoop (zie de kaderstelling in hoofdstuk 3.2) geldt 'MVI-tenzij'. Afwijken mag alleen gemotiveerd en moet goedgekeurd worden door de coördinerend directeur inkoop van het departement. Waar het gaat om facilitaire producten en diensten is een belangrijke rol weggelegd voor de concerndienstverleners van het Rijk, zij vervullen vaak de rol van gedelegeerd opdrachtgever voor producten als kantoormeubilair, catering en ICT hardware.
Inkoopadviseur	De inkoopadviseur faciliteert de budgethouder/opdrachtgever in het inkoopproces. Hij of zij past de kaders toe en denkt mee over mogelijkheden om het (resultaat uit het) inkooptraject zo duurzaam mogelijk in te richten. Inkoop stimuleert de opdrachtgever tot actie op de MVI-doelen voor zover zij die zelf vanuit haar taakuitvoering vanuit het inkoopproces kan beïnvloeden. Richting de bestuurder levert inkoop monitoringsinformatie die laat zien of MVI-aspecten zijn meegenomen in de inkooptrajecten.

4.2 Acties

Voor het realiseren van de in dit plan gepresenteerde strategie en ambities en om de toepassing van MVI binnen het Rijksinkoopstelsel te verbeteren worden de in de volgende paragraaf gepresenteerde acties in gang gezet.

Opstellen van actieplannen per ministerie voor de specifieke inkoop

- ➔ Zoals in hoofdstuk één toegelicht richt dit actieplan zich op de integratie van MVI in het Rijksinkoopstelsel. De scope van dit actieplan beperkt zich tot de generieke inkoop. Voor wat betreft de specifieke inkoop is het aan de departementen om eigen actieplannen op te stellen, waarin ze ingaan op de ambities en prioriteiten voor de eigen specifieke inkoop.

MVI onderdeel maken van opleidingen inkoop en aanbestedingen

- ➔ Naast een beroep kunnen doen op expertise en deskundigheid van anderen is het belangrijk dat inkoopers, contractmanagers en opdrachtgevers van het Rijk beschikken over basiskennis en vaardigheden om maatschappelijk verantwoord in te kopen. Daartoe zal MVI een standaardonderdeel zijn van de inkoop en aanbesteden opleidingen binnen de rijksoverheid. Om kennis te verdiepen zullen themagericht ervaringen uitgewisseld worden via aanvullende opleiding en/ of

leernetwerken. Deze kunnen specifiek gericht zijn op de rijksinkoop of ook medeoverheden. Met dat laatste wordt ook het lerend vermogen tussen overheden versterkt.

Het ontwikkelen van kennis en ontsluiten van instrumenten

→ Vanuit haar voorbeeldrol zal de Rijksinkoop instrumenten, best practices en inkoopcriteria actief delen via PIANOo met andere overheden. Onderdeel hiervan is ook het onderhouden van de milieucriteria voor MVI. Om het inkopen met ambitie te faciliteren worden bij de volgende actualisatie van de criteriadocumenten de criteria ingedeeld volgens drie ambitieniveaus (een ondergrens, een middenniveau en hoge ambitie/ zeer innovatief).

Inkoopcriteria circulair, klimaat en biobased verdiepen en versterken

→ De essentie van circulair inkopen is dat de inkopende partij borgt dat producten, onderdelen of grondstoffen aan het einde van de gebruiksfase of levensduur, met behoud van zoveel mogelijke waarde, opnieuw worden ingezet. Dit kan de inkopende partij doen door daar zelf regie op te organiseren (denk aan de rijksmarktplaats voor kantoormeubilair) en/ of in samenspraak met de producent of verwerkende partij. In samenwerking met het ministerie van IenM worden de criteriadocumenten voor MVI beoordeeld op circulariteit en waar dit onvoldoende is of beter kan worden de criteria daarop aangepast. Soortgelijke acties zullen in samenwerking met de ministerie IenM en respectievelijk EZ plaatsvinden met betrekking tot criteria voor klimaatbewust inkopen en biobased inkopen.

Deelname aan pilots en green deals

→ Verduurzaming kan niet ontstaan zonder te experimenteren en nieuwe ontwikkelingen te beproeven. Vanuit dit belang en vanuit haar voorbeeldrol ziet de rijksoverheid het opzetten van inkoopilots en het daarbij samenwerken met andere overheden als een belangrijke taak. Via de green deal circulair inkopen blijft de rijksoverheid actief samenwerken met andere overheden en marktpartijen om circulair inkopen verder te brengen. Daarnaast zal het Rijk participeren met pilots in diverse andere samenwerkingen zoals op het gebied van biobased inkopen en de voorgenomen green deal inkopen op basis van maatschappelijke waarden.

Duurzame dialoog met de markt organiseren

→ Verduurzaming kan niet zonder een goede dialoog met markt, wetenschap en maatschappelijke organisaties. Het Rijk zoekt die dialoog op via marktconsultaties, verkenningen, en leveranciersdagen. Onderdeel van de aanpak is om partijen tijdig te informeren over de inkoopstrategie en de voorgenomen aanbestedingen, zodat de markt daar ook tijdig op kan anticiperen. De voorgenomen aanbestedingen vallend onder het categoriemanagement worden sinds dit jaar al vroegtijdig aangekondigd via de [Rijksaanbestedingskalender](#).

Actualiseren duurzaamheidsparagrafen categorieplannen

→ Een van de kenmerkende aspecten van het categoriemanagement is het werken met categorieplannen waarin de inkoopstrategie voor de middellange termijn is uitgewerkt. Duurzaamheid is een onderdeel van deze plannen. Bij de actualisatie van de categorieplannen kan bijvoorbeeld met behulp van het instrument ambitieweb de aanpak voor de desbetreffende categorie aangescherpt worden. Het ambitieweb helpt daarbij om te bepalen wat de meest impactvolle interventies en onderwerpen zijn.

Monitoring versterken door meer inzicht in effecten te geven

→ De monitoring op het gebied van MVI richt zich momenteel vooral op het monitoren van de inspanning; in welke mate zijn de relevante kaders toegepast. Er is nog weinig zicht op wat de bijdrage van MVI aan de bedrijfsvoeringsdoelen is (of de beleidsdoelen). Om daar beter inzicht in te krijgen zal de rijksinkoop actief participeren in de ontwikkeling van de benchmark MVI die door de ministeries van IenM en EZ wordt opgezet. MVI zal tevens onderdeel zijn van het hoofdstuk duurzaamheid in de jaarrapportage bedrijfsvoering Rijk, waarin de MVI-prestaties in verband worden gebracht met de algehele duurzaamheidsprestaties van de Rijksbedrijfsvoering. Daarnaast wordt voor het categoriemanagement een dashboard ontwikkeld, waarin ook de duurzaamheids-

aspecten een plek krijgen en op basis waarvan het contractmanagement de voortgang van de uitvoering kan volgen en bijsturen. De afnemers worden betrokken bij de vormgeving van het dashboard.

Een effectieve en efficiënte aanpak voor controle op naleving ontwikkelen

De overheid krijgt vaak de kritiek wel aan de voorkant bij aanbestedingen om duurzaamheid te vragen, maar vervolgens niet te controleren of afspraken wel nageleefd worden. Overheden ondervinden aan de andere kant dat deze controle niet makkelijk is, zeker voor de sociale aspecten geldt dat controle ingewikkeld is. Blijft de controle achterwege dan verwordt MVI al snel tot een papierentijger zonder effect in de praktijk. Om dit te voorkomen wordt een systematiek opgesteld die op een later moment ter besluitvorming zal worden voorgelegd aan de ICBR.

De bovengenoemde acties zullen nog in de tijd worden uitgezet in een implementatieplan. Deze planning wordt nog toegevoegd aan het actieplan, zie bijlage A.

Dit is een uitgave van

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag
T 070 426 64 26 (tussen 7.30 en 17.30 uur bereikbaar)

Oktober 2017